

УДК 004:005.941

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ КОРПОРАТИВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Ю.Л. Марцишевська, кандидат економічних наук

Розкрито тенденції та основні напрями розвитку корпоративних інформаційних систем в Україні. Проаналізовано еволюцію корпоративних інформаційних систем і вимог до них. Проведено порівняння розвитку систем управління в Україні і за кордоном.

Корпоративна інформаційна система, стандарт MRP II, стратегія, ERP-система.

Ринок корпоративних інформаційних систем почав формуватися на початку 90-х років, коли в країні почалася лібералізація економічних відносин. Тоді ж на ринку з'явилися перші комерційні розробки місцевих компаній, що займаються програмним забезпеченням, а також рішення зарубіжних компаній, призначені для забезпечення комплексного управління ресурсами підприємств. І тоді ж подібні системи стали називатися корпоративними інформаційними системами.

На сьогодні на ринку корпоративних інформаційних систем України одними з основних тенденцій є: інтеграція вітчизняних і зарубіжних систем; зростання інтенсивності конкуренції українських розробників корпоративних інформаційних систем; зростання інтенсивності конкуренції в сегменті середніх підприємств; слідування загальносвітовим тенденціям у сфері розвитку ринку корпоративних інформаційних систем; перехід систем української розробки до стандарту MRP II.

Наприкінці 90-х років питання відповідності стандарту MRP II для українських корпоративних інформаційних систем було досить актуальним, оскільки така відповідність дозволяла їм конкурувати з системами західних розробників на рівні загальноприйнятого стандарту. Деякі українські компанії заявляли, що протягом двох – трьох років вони планують доопрацювати свої системи до відповідності стандарту MRP II. Однак у зв'язку з тим, що концепція ERP поступово втрачає свою актуальність, відповідність закордонним стандартам перестає давати значну конкурентну перевагу українським постачальникам і конкурентна боротьба буде зміщуватися у бік таких напрямів, як:

- інтеграція із зарубіжними системами;
- задоволення специфічних потреб замовника;
- гнучкість і масштабованість системи та ін.

Нині підприємства, які впроваджують західні корпоративні системи для вирішення певних завдань бізнесу, успішно інтегрують їх із раніше установленими вітчизняними системами. На сьогодні більшість розробників інформаційних систем зосереджують увагу на рівні якості системи, рівні її підтримки, кваліфікації фахівців і на довготривалій співпраці із замовником.

Змагання із зовнішніми конкурентами ведеться з використанням таких переваг, як більш повна функціональність фінансових і кадрових модулів, більш вигідне співвідношення «ціна/якість», можливість інтеграції з додатками зарубіжних розробників, створення змішаних корпоративних інформаційних систем, що об'єднують переваги вітчизняних та зарубіжних корпоративних інформаційних систем.

Наслідування світових тенденцій виявляється, насамперед, у галузі електронної комерції та програм з управління взаємовідносинами з клієнтами. На сьогодні ці функції реалізує значна частина систем українських розробників, проте, за своїми функціональними характеристиками українські програми e-business і CRM значно поступаються іноземним. Крім цього попит на дані програми з боку замовників поки невисокий.

У цілому український ринок корпоративних інформаційних систем розділений нині між іноземними та українськими корпоративними інформаційними системами не за галузевою ознакою, а за величиною підприємств. Більшість користувачів великих західних корпоративних інформаційних систем – це великі вітчизняні підприємства нафтогазової та хімічної галузей, важкої промисловості, машинобудування, агропромислові корпорації тощо. Тільки незначне число українських постачальників мають подібні контракти. Найближчим часом основна конкурентна боротьба відбуватиметься між корпоративними інформаційними системами для підприємств середнього бізнесу. На українському ринку працює декілька західних розробників ERP-систем, які орієнтовані на постачання рішень для підприємств середнього бізнесу.

У цей же період багато українських розробників значно збільшили функціональний склад своїх корпоративних інформаційних систем, що також дозволило їм вийти на ринок компаній середнього бізнесу. Ще одним гравцем на ринку корпоративних інформаційних систем для середнього бізнесу є великі іноземні розробники (SAP, Oracle, Baan), які мають більш «легкі» версії своїх ERP-систем, що можуть бути впроваджені набагато швидше, ніж початкові версії, і вартість яких значно нижча.

На сьогодні основними причинами впровадження інтегрованої корпоративної системи на підприємстві є такі (у порядку убутання згадки користувачами систем):

- відсутність реальної інтеграції даних;
- недолік функціональних можливостей існуючих інформаційних систем;
- збільшення обсягу бізнес-операцій;
- вимоги міжнародної звітності;
- необхідність аналітичної обробки даних;
- невідповідність стандартам MRP/ERP;
- трудомістка індивідуальна технологія супроводу власної інформаційної системи.

Серед основних причин невдалих впроваджень корпоративних інформаційних систем постачальниками рішень, перш за все, відзначені (у порядку убутання згадувань):

- неготовність компанії до змін;
- недостатній рівень управлінських знань у керівних спеціалістів замовника;
- відсутність реальної потреби в системі з боку замовника;
- впровадженням займається тільки власний IT-відділ;
- розмитість цілей і завдань проекту, нечітке формулювання потреб замовником;
- відсутність або слабка підтримка проекту керівництвом компанії;
- скорочення бюджету в процесі впровадження.

Більшість перелічених причин невдалих впроваджень стосуються проблем менеджменту підприємства і готовності до принципових змін не

тільки на рівні використання інформаційної системи, а й на рівні організаційної структури і бізнес-процесів.

Практика впровадження корпоративних систем на українських підприємствах протягом останніх 10–15 років виявила низку загальних факторів, які необхідно враховувати при виборі постачальника.

У першу чергу, до них належать:

- повнота функціональних можливостей систем;
- рівень реалізації функціональних модулів систем;
- вартість і тривалість впровадження;
- вплив системи на бізнес і бізнес-процеси підприємства;
- ефективність використання системи на підприємстві.

Основними критеріями вибору іноземних корпоративних інформаційних систем, на думку постачальників, є популярність і функціональні можливості систем, а вартість і вимоги до апаратного забезпечення як значущі чинники вибору постачальника не розглядаються. При виборі корпоративної системи управління такого масштабу замовники (зазвичай це великі холдинги) більше зацікавлені в ефективності оптимізації бізнес-функцій і, як правило, готові до великих витрат на ліцензії та впровадження. Крім того, сам факт впровадження корпоративної системи управління від великого іноземного розробника може збільшити ринкову вартість/привабливість підприємства для інвесторів.

Основними критеріями при виборі українських корпоративних інформаційних систем користувачі вважають функціональні можливості, вартість і гнучкість системи. Найменш значущі фактори вимога до апаратного забезпечення і масштабованість. Що стосується термінів вибору корпоративної інформаційної системи, то, відповідно до даних Market-Visio/EDC, середній термін вибору зарубіжної корпоративної інформаційної системи становить 11,1 місяця, тоді як середній термін вибору місцевої – 5,4 місяця. Таким чином, тривалість термінів від прийняття рішення про впровадження корпоративної інформаційної системи до закінчення процесу впровадження може варіюватися від 11 до 15 і більше місяців для українських та від 23 до 33 і більше місяців для закордонних.

Як відомо з класичних підручників з маркетингу, із середини 50-х до середини 70-х років більшість іноземних компаній використовували економічну стратегію, відому як стратегія орієнтації на продажі, тобто досягнення прибутку за рахунок запланованого обсягу продажів. Суть стратегії у плануванні певного обсягу продукції на певний період часу, що потребувало організації планування всіх виробничих процесів. Крім цього, науково-технічна революція і процес диференціації продукції в транснаціональних корпораціях зажадали жорсткого обліку та управління матеріальними потоками, що привело до створення в 60-х роках програмних комплексів управління потребами в матеріалах.

Надалі концепція управління матеріальними ресурсами отримала назву MRP (Material Resource Planning), а системи, що реалізують цю концепцію, отримали назву MRP-системи. Це методологія планування потреби в матеріальних ресурсах, що полягає у визначенні кінцевої потреби

в ресурсах за даними об'ємно-календарного плану виробництва. Ключовим поняттям методології є приведення деревовидного складу виробу до лінійного переліку (Bill of Materials), за яким планується потреба і здійснюється замовлення комплектуючих.

Наприкінці 70-х років концепція орієнтації на продажу змінилася концепцією, орієнтованою на маркетинг або споживача. Системи класу MRP перестали повною мірою задовольняти вимоги ринку. У зв'язку з цим, з'явилася нова концепція управління виробничими ресурсами підприємства – MRP II (Manufacturing Resource Planning), яка містила розширений набір функцій. Основною ідеєю концепції MRP II було управління виробництвом на всіх стадіях – від постачання сировини до відвантаження готової продукції споживачеві. Це інтегрована методологія, що включає MRP/CRP і, як правило, MPS і FRP. Спільне планування матеріальних потоків і виробничих потужностей дозволяє підняти всю систему планування на новий рівень, оскільки вдається достатньо точно визначити фінансові результати сформованого виробничого плану, що неможливо за часткового планування. При використанні даної методології обов'язково мається на увазі аналіз фінансових результатів виробничого плану.

Подальший розвиток бізнесу транснаціональних корпорацій призвів до необхідності доопрацювання концепції MRP II. Кінець 80-х – початок 90-х років відзначений появою нової конкурентно-орієнтованої економічної стратегії світових компаній. Основні зусилля організації було спрямовано на досягнення стійкої конкурентної переваги за рахунок більш ефективного управління та підвищення якості продукції. Відповіддю на зміну ринкових тенденцій стала нова концепція побудови інформаційних систем підприємств ERP (Enterprise Resource Planning; термін ERP ввела компанія Gartner Group). Під ERP мається на увазі "інтегрована" система, що виконує функції, передбачені концепціями MPS-MRP/CRP-FRP. Важливою відмінністю від методології MRP II є можливість "динамічного аналізу" і "динамічної зміни плану" по всьому ланцюжку планування.

Конкретні можливості методології ERP істотно залежать від програмної реалізації. Концепція ERP є більш загальною ніж MRP II. Якщо MRP II має явно виражену спрямованість на виробничі компанії, то методологія ERP виявляється застосовною і в торгівлі, і в сфері послуг, і у фінансовій сфері. Системи, що реалізують цю концепцію, дозволяють планувати і управляти всіма внутрішніми ресурсами підприємств і призначені для великих корпорацій з мережею дочірніх організацій.

Останні 10 років концепція ERP фактично є стандартом для автоматизації підприємств у більшості країн світу. На сьогодні велика кількість компаній у світі займається розробкою ERP-систем.

Список літератури

1. Дейт К. Введення в системи баз даних / К. Дейт. – 6-те вид., переробл. і доп. – К. : Діалектика, 1998.
2. Дойль П. Менеджмент: стратегія і тактика / П. Дойль. – СПб. : Пітер, 2005. – 559 с.

3. Деніел О'Лірі. ERP-системи. Сучасне планування і управління ресурсами підприємства / Деніел О'Лірі. – М. : Вершина, 2004. – 208 с.
4. Костров А.В. Основи інформаційного менеджменту : навч. посіб. – М. : Фінанси і статистика, 2003.
5. Смірнов Г.Н. та ін. Проектування економічних інформаційних систем : підручник / Г.Н. Смірнов, А.А. Сорокін, Ю.Ф. Тельнов ; під ред. Ю.Ф. Тельнова. – М. : Фінанси і статистика, 2001.
6. Черемних С.В. Структурний аналіз систем IDEF-технології / С.В. Черемних, І.О. Семенов, В.С. Ручаєв. – М. : Фінанси і статистика, 2001.

Раскрыты тенденции и основные направления развития корпоративных информационных систем в Украине. Проанализирована эволюция корпоративных информационных систем и требований к ним. Проведено сравнение развития систем управления в Украине и за рубежом.

Корпоративная информационная система, стандарт MRP II, стратегия, ERP-система.

The article describes the main trends and directions of development of corporate information systems in Ukraine. Analyzed the evolution of corporate information systems and requirements to them. Comparison of control systems in Ukraine and abroad.

Corporate information system, standard MRP II, strategy, ERP-system